8. Tsukahara Y., Kodama S., Kikuchi S., Day C. Athlete Sleep Screening Questionnaire in Japanese: Adaptation and validation study. Journal of Sport Rehabilitation, 2024. 34(2), 94-101https://doi.org/10.1123/jsr.2023-0438

1.9. Vorster A.P.A., Erlacher D., Birrer D., Röthlin P. Sleep difficulties in Swiss elite athletes. Life, 2024. 14(6), 779. https://doi.org/10.3390/life14060779

References

2.Boiko, D. I., Shkodina, A. D., Skrypnikov, A. M., Delva, M. Yu., & Sonnyk, H. T. (2024). *Osnovy medytsyny snu ta bioritmologii* (2nd ed.) [Fundamentals of sleep medicine and biorhythmology]. Mahnoliia 2006.

3.Osypenko, H. A., Vdovenko, N. V., Khmelnytska, Yu. K., Husarova, A. M., & Rossokha, H. V. (2025). Rol hormoniv u metabolichnii adaptatsii do fizychnykh navantazhen [The role of hormones in metabolic adaptation to physical exercise]. *Olympicus*, (3), 131–142 https://doi.org/10.24195/olympicus/2025-3.17 (in Ukrainian).

4.Rossokha, H. V., Vdovenko, N. V., Husarova, A. M., & Pshenychnova, A. V. (2026). Hormonalna reaktsiia na rizni vydy navantazhen [Hormonal response to different types of physical loads]. *Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriia 15. Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport)*, 1(200), 197–202. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2026.01(200).36 (in Ukrainian).

5.Bender, A.M., Lawson, D., Werthner, P., & Samuels, C.H. (2018). The clinical validation of the Athlete Sleep Screening Questionnaire: An instrument to identify athletes that need further sleep assessment. Sports Medicine - Open, 4(1), 23. https://doi.org/10.1186/s40798-018-0140-5

6.Grandner, M.A., & Athey, A.B. (Eds.). (2024). Sleep and sport: Physical performance, mental performance, injury prevention, and competitive advantage for athletes, coaches, and trainers. Academic Press. https://doi.org/10.1016/C2019-0-04426-3

7.Junge, A., van Rijn, R.M., Stubbe, J.H., & Hauschild, A. (2024). Sleeping beauty? A prospective study on the prevalence of sleep problems and their potential determinants in professional dancers. Sports Medicine - Open, 10(1), 131. https://doi.org/10.1186/s40798-024-00798-2

8.Samuels, C., James, L., Lawson, D., & Meeuwisse, W. (2016). The Athlete Sleep Screening Questionnaire: A new tool for assessing and managing sleep in elite athletes. British Journal of Sports Medicine, 50(7), 418–422. https://doi.org/10.1136/bjsports-2014-094332

9.Tsukahara, Y., Kodama, S., Kikuchi, S., & Day, C. (2024). Athlete Sleep Screening Questionnaire in Japanese: Adaptation and validation study. *Journal of Sport Rehabilitation, 34*(2), 94–101. https://doi.org/10.1123/jsr.2023-0438

10. Vorster, A.P.A., Erlacher, D., Birrer, D., & Röthlin, P. (2024). Sleep difficulties in Swiss elite athletes. Life, 14(6), 779. https://doi.org/10.3390/life14060779

Стаття надішла до редакції / Received 10.02.2026
Прийнята до друку / Accepted 24.02.2026
Опубліковано / Published 25.03.2026

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2026.03k(203).26

Давидюк В. В. ,
аспірант Інституту проблем виховання НАПН України, м. Київ
https://orcid.org/0009-0001-6757-7192

ПІДХОДИ І ПРИНЦИПИ ВИХОВАННЯ ПОЧУТТЯ САМОСТВЕРДЖЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЗАСОБАМИ ФІЗКУЛЬТУРНО-МАСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗЗСО

У старшому шкільному віці потреба в самоствердженні істотно посилюється у зв'язку зі становленням ідентичності, зростанням автономності та підвищеною чутливістю до зовнішніх оцінок і соціальних порівнянь. За відсутності педагогічного супроводу потреба у самоствердженні може реалізуватися через ризиковані поведінкові сценарії: демонстративність, агресивне домінування, порушення правил, ігнорування меж безпеки, а також інші деструктивні способи здобуття визнання. Такі практики нерідко підкріплюються груповим тиском і короткочасними соціальними винагородами (увага, популярність, відчуття переваги), але водночас руйнують внутрішні регулятори поведінки, посилюють тривожність і залежність від зовнішнього схвалення, провокують конфлікти та знижують здатність до самоконтролю.

Водночас фізкультурно-масова діяльність у ЗЗСО має значний потенціал для формування конструктивного почуття самоствердження, оскільки поєднує ситуації конкуренції й співпраці, вимоги до самоконтролю, дотримання правил та відповідальності.

У статті обґрунтовано підходи (діяльнісний, особистісно орієнтований, аксіологічний, соціально-психологічний) та принципи (психологічної безпеки й поваги до гідності, етичної конкуренції, суб'єктності та відповідальності, розвитку через посильний виклик, визнання та підтримки прогресу, партнерської взаємодії та співпраці, інклюзивності та рівних можливостей самореалізації) виховання почуття самоствердження старшокласників засобами фізкультурно-масової діяльності. Визначені підходи та принципи доцільно розглядати як методологічну та організаційно-педагогічну основу, що визначає логіку та психолого-педагогічні засади проєктування шкільних спортивних заходів та подій, характер взаємодії учасників і засоби педагогічного впливу.

Ключові слова: *підходи і принципи виховання, почуття самоствердження, старшокласники, фізкультурно-масова діяльність, заклади загальної середньої освіти, фізична культура.*

Davydiuk Volodymyr. Approaches and principles for fostering a sense of self-affirmation in upper-secondary school students through mass physical culture activities in ZZSO. *In upper-secondary school age, the need for self-affirmation intensifies substantially due to identity formation, increasing autonomy, and heightened sensitivity to external evaluation and social comparison. In the absence of pedagogical support, this need may be realized through risky behavioral scenarios: demonstrativeness, aggressive dominance, rule violations, disregard for safety boundaries, and other destructive ways of gaining recognition. Such practices are often reinforced by peer pressure and short-term social rewards (attention, popularity, a sense of superiority); however, they simultaneously undermine internal behavioral regulators, increase anxiety and dependence on external approval, provoke conflicts, and reduce self-control.*

At the same time, mass physical culture activities in general secondary education institutions have significant potential for developing a constructive sense of self-affirmation, as they combine situations of competition and cooperation with requirements for self-control, adherence to rules, and responsibility.

The article substantiates approaches (activity-based, learner-centered, axiological, and social-psychological) and principles (psychological safety and respect for dignity; ethical competition; agency and responsibility; development through an attainable challenge; recognition and support of progress; partnership interaction and cooperation; inclusivity and equal opportunities for self-realization) for fostering upper-secondary school students' sense of self-affirmation through mass physical culture activities. The identified approaches and principles should be regarded as a methodological and organizational-pedagogical foundation that determines the logic and psycho-pedagogical guidelines for designing school sports events and activities, the nature of participant interaction, and the means of pedagogical influence.

Key words: *educational approaches and principles; sense of self-affirmation; upper-secondary school students; mass physical culture activities; general secondary education institutions; physical education.*

Постановка проблеми. Старший шкільний вік є сенситивним етапом становлення самосвідомості та особистісної ідентичності, коли зростає потреба у визнанні, автономії й підтвердженні власної значущості. У цей період старшокласники особливо чутливі до зовнішнього оцінювання і статусних маркерів у групі однолітків, а будь-які успіхи або невдачі часто переживаються як оцінка не окремої дії, а «цінності Я» загалом. Посилення орієнтації на реакції значущих інших, прагнення відповідати груповим нормам, підвищують ризик того, що самоствердження набуватиме ситуативних і небажаних форм. У зв'язку з цим, одним із важливих виховних завдань є переведення почуття самоствердження з площини зовнішньої демонстрації у площину внутрішньої опори (розвитку самоповаги, адекватної самооцінки, уміння співвідносити власні вчинки з моральними критеріями та довготривалими життєвими цілями).

Фізкультурно-масова діяльність у ЗЗСО є ефективним засобом виховання почуття самоствердження, оскільки забезпечує соціально прийнятні ситуації успіху, взаємодії, лідерства, подолання труднощів і самоконтролю, створює природне середовище для формування позитивної «Я-концепції», розвитку вольових якостей і комунікативних умінь тощо.

Аналіз літературних джерел. У наукових джерелах (Д. Шерман, К. Кашіо, М. О'Доннелл, С. Тейлор та інші) самоствердження розглядається як універсальний механізм підтримання цілісності «Я» та позитивної самоконцепції, який активується у ситуаціях загрози самооцінці. Процес самоствердження реалізується через самоконтроль, актуалізацію значущих цінностей і довгострокових смислів [1; 3; 7].

Важливим аспектом, який необхідно враховувати у процесі виховання почуття самоствердження є соціально-оцінні ризики: старшокласники гостро переживають оцінювання й порівняння, що може запускати конфронтаційні форми самоствердження. Л. Парк підкреслює багаторівневий характер такої загрози, що актуалізує для ЗЗСО принципи психологічної безпеки та особистісно орієнтованого зворотного зв'язку у процесі організації фізкультурно-масової діяльності [2].

Українські дослідження з психології та педагогіки (І. Булах, І. Євченко, І. Станевич) акцентують увагу на віковій специфіці почуття самоствердження: у підлітковому й старшому шкільному віці воно пов'язане з потребою у автономності і визнанні. Дослідники наголошують, що самоствердження може набувати як конструктивних (через досягнення, відповідальність, саморозвиток), так і деструктивних форм (через порушення норм, статусні випробування) [4; 6; 9].

Потенціал фізкультурно-масової діяльності у формуванні морально-вольових якостей, зокрема почуття самоствердження обґрунтовано у роботах дослідників (Г. Васильєв, Т. Кравченко, Т. Троценко, Н. Базилевич, М. Тимчик) [5; 8; 10; 11].

Узагальнення наукових пошуків дає підстави розглядати почуття самоствердження старшокласників як ціннісно зумовлений механізм підтримання цілісності «Я», який особливо активізується в ситуаціях оцінювання, порівнянь і статусної конкуренції. Фізкультурно-масова діяльність є ефективним простором виховання самоствердження, оскільки створює природні ситуації подолання труднощів, дотримання правил, командної взаємодії, відповідальності та переживання успіху та невдачі.

Мета статті – обґрунтування підходів і принципів виховання почуття самоствердження старшокласників у закладах загальної середньої освіти засобами фізкультурно-масової діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підходи і принципи виховання почуття самоствердження старшокласників засобами фізкультурно-масової діяльності доцільно розглядати як методологічну та організаційно-педагогічну основу, що визначає логіку та психолого-педагогічні засади проєктування шкільних спортивних заходів та подій, характер взаємодії учасників і засоби педагогічного впливу.

Діяльнісний підхід формує почуття самоствердження через досвід дії та залученості. У фізкультурно-масових заходах забезпечується включенням старшокласників у ролі учасників і організаторів (капітан, інструктор розминки, відповідальний за інвентар, суддя-асистент, модератор командних домовленостей).

Особистісно орієнтований підхід передбачає участь старшокласника як активного суб'єкта виховного процесу, здатного до свідомого вибору, відповідального прийняття рішень і саморегуляції у спільній діяльності. Практична реалізація забезпечується через партисипативні механізми: спільне напрацювання правил взаємодії, участь у плануванні заходів, розподілі функцій і ролей, модерації. За таких умов самоствердження набуває конструктивних ознак і проявляється як здатність до відповідального лідерства та продуктивної комунікації.

Аксіологічний підхід ґрунтується на розумінні самоствердження як ціннісно зумовленого й соціально прийнятного способу реалізації потреби у визнанні, що передбачає внутрішнє прийняття моральних норм і відповідальності за власні вчинки. Це передбачає акцент на дотриманні правил і домовленостей, здатності визнавати помилки, взаємопідтримці, контролі імпульсивних реакцій в умовах змагальності. У такий спосіб забезпечується перенесення самоствердження з площини зовнішнього схвалення на рівень внутрішньо прийнятих цінностей і норм.

Соціально-психологічний підхід фокусується на створенні взаємодії, яка мінімізує прояви соціально-оцінної загрози та забезпечує прийнятність помилки як елемента навчання і розвитку. Конструктивне самоствердження в цьому випадку розглядається як похідне від безпечного середовища, де учні можуть проявляти ініціативу і приймати зворотний зв'язок без страху приниження, стигматизації чи втрати статусу. Нормалізація помилки як ресурсу розвитку переводять потребу у визнанні з площини ризикового доведення значущості в площину легітимного прояву компетентності.

Принципи виховання почуття самоствердження старшокласників у фізкультурно-масовій діяльності конкретизують обрані методологічні підходи й задають нормативно-організаційну логіку педагогічних впливів.

Принцип психологічної безпеки й поваги до гідності. Нульова толерантність до приниження, образ, ярликів; коректне реагування педагога на конфлікт і помилку (аналіз дії та шляхи виправлення), що забезпечує можливість самоствердження без страху втрати статусу.

Принцип етичної конкуренції. Конкурентна взаємодія розглядається як педагогічно цінний ресурс лише за умови її етичної регуляції, коли досягнення результату не суперечить нормам поваги, гідності та справедливості. У межах принципу підтримуються стандарти коректного суперництва, а етична конкуренція переводить мотивацію самоствердження з площини домінування у площину ціннісно виправданого досягнення.

Принцип суб'єктності та відповідальності. Кожен учасник / учасниця виступає суб'єктом діяльності з визначеною роллю й персональною відповідальністю. Делегування відповідальності підсилює переживання значущості через виконання обов'язків, формує навички самоконтролю та сприяє становленню конструктивного самоствердження як здатності відповідально діяти в нормативних межах.

Принцип розвитку через посильний виклик. Зміст і організація фізкультурно-масової діяльності мають забезпечувати оптимальне співвідношення складності та доступності: діяльність повинна вимагати наполегливості, вольових зусиль, але залишатися досяжною за наявності педагогічної підтримки. Така логіка створює умови для переживання успіху як результату власних зусиль без потреби в ризикованих демонстраціях.

Принцип визнання та підтримки прогресу. Оцінювання доцільно орієнтувати на індивідуальний прогрес, динаміку компетентності, якість зусиль, дисципліну, самоконтроль і характер взаємодії. Зміщення акценту від статусної конкуренції до майстерності знижує руйнівні соціальні порівняння та переводить самоствердження з демонстративної площини у площину саморозвитку.

Принцип партнерської взаємодії та співпраці. Фізкультурно-масова діяльність має передбачати форми, що підтримують кооперацію: командні формати, ротацію ролей, взаємне навчання і підтримку учасників із різним рівнем підготовленості. У такій організації самоствердження пов'язується із соціальною зрілістю та просоціальними проявами.

Принцип інклюзивності та рівних можливостей самореалізації. Організація фізкультурно-масових заходів має гарантувати можливість прояву для кожного через варіативність ролей, диференціацію завдань, альтернативні форми внеску (організаційні, комунікативні, лідерські, суддівські, волонтерські). Інклюзивний характер взаємодії запобігає соціальному виключенню, знижує статусну напругу та мінімізує ймовірність деструктивного самоствердження.

Висновки. Отже, виховання почуття самоствердження старшокласників засобами фізкультурно-масової діяльності у ЗЗСО є результативним за умови методологічно виваженого поєднання визначених підходів та принципів за яких самоствердження набуває морально легітимного й соціально прийнятного характеру.

Перспективи подальших досліджень. Перспективи подальших досліджень передбачають розроблення діагностичного інструментарію для визначення рівнів вихованості почуття самоствердження старшокласників.

Література

1.Cascio C. N., O'Donnell M. B., Tinney F. J., Lieberman M. D., Taylor S. E., Strecher V. J., Falk E. B. Self-affirmation activates brain systems associated with self-related processing and reward and is reinforced by future orientation. Social Cognitive and Affective Neuroscience. 2016. Vol. 11, no. 4. P. 621-629. DOI: 10.1093/scan/nsv136.

2.Park L. E., Naidu E., Lemay E. P., Canning E. A., Ward D. E., Panlilio Z., Vessels V. Social evaluative threat across individual, relational, and collective selves. Advances in Experimental Social Psychology / ed. B. Gawronski. Academic Press, 2023. Vol. 68. P. 139-222. https://ubwp.buffalo.edu/selfandmotivationlab/wp-content/uploads/sites/91/2024/04/Park-et-al.-2023-AESP.pdf

3.Sherman D. K. Self-affirmation: understanding the effects. Social and Personality Psychology Compass. 2013. Vol. 7, no. 11. P. 834-845. https://doi.org/10.1111/spc3.12072

4.Булах І. С., Лук'янов А. О. Специфіка становлення самоствердження особистості підліткового віку. Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент : зб. наук. пр. Київ : Фенікс, 2013. Вип. 13. С. 154-163. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mnf_2013_13_17

5.Васильєв Г. А. Вплив засобів фізичної культури на розвиток вольових якостей особистості учня. Інноваційна педагогіка. 2022. Вип. 48, т. 2. С. 206-209. DOI: https://doi.org/10.32843/2663-6085

6.Євченко І. М. Теоретичний аналіз проблеми самоствердження особистості. Вісник КНТЕУ. № 4. 2012. С. 112-120. http://visnik.knute.edu.ua/files/2012/04/11.pdf

7.Коваль І. М. Правомірне самоствердження особи у суспільстві. Аналітично-порівняльне правознавство. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2024. № 5. С. 939-942. https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/70649

8.Кравченко Т. П., Троценко Т. Ю., Базилевич Н. О. Особливості виховання у студентської молоді морально-вольових якостей під час занять фізичною культурою. Молодий вчений. 2019. № 4. С. 12-16. http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/4.1/4.pdf

9. Станевич І. М. Технологія формування особистісного самоствердження молоді. Інноваційні підходи до виховання студентської молоді у вищих навчальних закладах : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Житомир, 22-23 трав. 2014 р.). Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 389-394. https://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/18235

10. Тимчик, М., Коломоєць, Г., Докукіна, Ю. (2013). Фізичне виховання підлітків у позакласній роботі загальноосвітніх навчальних закладів. Імекс-ЛТД, м. Кіровоград, Україна. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/7340/.

11. Масол В., Линник А.М. Виховання рішучості в учнівської та студентської молоді у процесі спортивно-оздоровчої діяльності. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 15. Науковопедагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць / За ред. О.В. Тимошенка. Київ 2023. (7(167) 2023, С. 115-118. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series 15.2023.7(167).22

12. Масол В. В. Виховання рішучості старшокласників у процесі занять фізичною культурою : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Інститут проблем виховання НАПН України. Київ.

References

1. Cascio C. N., O'Donnell M. B., Tinney F. J., Lieberman M. D., Taylor S. E., Strecher V. J., Falk E. B. Self-affirmation activates brain systems associated with self-related processing and reward and is reinforced by future orientation. Social Cognitive and Affective Neuroscience. 2016. Vol. 11, no. 4. P. 621-629. DOI: https://doi.org/10.1093/scan/nsv136.

2. Park L. E., Naidu E., Lemay E. P., Canning E. A., Ward D. E., Panlilio Z., Vessels V. Social evaluative threat across individual, relational, and collective selves. Advances in Experimental Social Psychology / ed. B. Gawronski. Academic Press, 2023. Vol. 68. P. 139-222. https://ubwp.buffalo.edu/selfandmotivationlab/wp-content/uploads/sites/91/2024/04/Park-et-al.-2023-AESP.pdf

3. Sherman D. K. Self-affirmation: understanding the effects. Social and Personality Psychology Compass. 2013. Vol. 7, no. 11. P. 834-845. https://doi.org/10.1111/spc3.12072

4. Bulakh, I. S., & Lukianov, A. O. (2013). Spetsyfika stanovlennia samostverdzhennia osobystosti pidlitkovoho viku [Specificity of the formation of self-affirmation of adolescent personality]. *Mizhnarodnyi naukovyi forum: Sotsiolohiia, psykholohiia, pedahohika, menedzhment, 13*, 154–163. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mnf_2013_13_17 (in Ukrainian).

5. Vasyliev, H. A. (2022). Vplyv zasobiv fizychnoi kultury na rozvytok volovykh yakostei osobystosti uchnia [Influence of physical culture means on the development of volitional qualities of a student's personality]. *Innovatsiina pedahohika, 48*(2), 206–209. https://doi.org/10.32843/2663-6085 (in Ukrainian).

6. Yevchenko, I. M. (2012). Teoretychnyi analiz problemy samostverdzhennia osobystosti [Theoretical analysis of the problem of personality self-affirmation]. *Visnyk KNTEU, 4*, 112–120. http://visnik.knute.edu.ua/files/2012/04/11.pdf (in Ukrainian).

7. Koval, I. M. (2024). Pravomirne samostverdzhennia osoby u suspilstvi [Lawful self-affirmation of a person in society]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo, 5*, 939–942. https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/70649 (in Ukrainian).

8. Kravchenko, T. P., Trotsenko, T. Yu., & Bazylevych, N. O. (2019). Osoblyvosti vykhovannia u studentskoi molodi moralno-volovykh yakostei pid chas zaniat fizychnoiu kulturoiu [Peculiarities of developing moral and volitional qualities of student youth during physical education classes]. *Molodyi vchenyi, 4*, 12–16. http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/4.1/4.pdf (in Ukrainian).

9. Stanevych, I. M. (2014). Tekhnolohiia formuvannia osobystisnoho samostverdzhennia molodi [Technology of forming personal self-affirmation of youth]. In *Innovatsiini pidkhody do vykhovannia studentskoi molodi u vyshchykh navchalnykh zakladakh: Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (pp. 389–394). Vydavnytstvo ZhDU im. I. Franka. https://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/18235 (in Ukrainian).

10. Tymchyk, M., Kolomoiets, H., & Dokukina, Yu. (2013). *Fizychne vykhovannia pidlitkiv u pozaklasnii roboti zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv* [Physical education of adolescents in extracurricular activities of general secondary education institutions]. Imeks-LTD. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/7340/ (in Ukrainian).

11. Masol V., & Lynnyk A. M. (2023). Vykhovannia rishuchosti v uchnivskoi ta studentskoi molodi u protsesi sportyvno ozdorovchoi diialnosti. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Seriia №15. Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport) :zb. Naukovykh prats / Za red. O.V. Tymoshenka. Kyiv: Vydavnytstvo NPU imeni M.P. Drahomanova. Vypusk (7(167) 2023, 115-118. https://doi.org/10.31392/NPU nc.series15.2023.7(167).22

12. Masol V. V. (2023) Nurturing the determination of high school students in the process of physical education classes: dissertation ... candidate of pedagogical sciences: 13.00.07. Institute of Educational Problems of the National Academy of Sciences of Ukraine. Kyiv.

Стаття надійшла до редакції / Received 07.02.2026
Прийнята до друку / Accepted 20.02.2026
Опубліковано / Published 25.03.2026

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2026.03k(203).27

Дакаленко О.В.
кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов, доцент,
Український державний університет науки і технологій
ННІ Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту, м. Дніпро
https://orcid.org/0009-0008-9479-8338
Коваленко Н.Л.
кандидат філологічних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних наук і іноземних мов, завідувач кафедри, доцент,
Український державний університет науки і технологій
ННІ Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту, м. Дніпро
https://orcid.org/0000-0002634-2792

ІНТЕНСИФІКАЦІЯ НАВЧАННЮ АУДІЮВАННЮ ЗДОБУВАЧІВ-СПОРТСМЕНІВ ПЕРШОГО КУРСУ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ

У даній статті робиться спроба показати один з можливих шляхів інтенсифікації навчання аудіюванню на початковому етапі та придання цьому процесу більшої комунікативної спрямованості. У той же час закладається основа розвитку усіх видів мовленнєвої діяльності, що виражається у формуванні базових вмінь та навичок. Останнє положення має бути доведеним, тому що загальновідомо, що основною метою навчання та сутністю всього навчального процесу є формування вмінь та навичок, що вимагають значного періоду часу. У результаті вміння аудіювання формувались стихійно, в процесі виконання певної діяльності. Тому необхідно, щоб оволодіння основними базовими вміннями аудіювання здійснювались цілеспрямовано. Вочевидь, що це лише перший крок у оволодінні видами мовленнєвої діяльності, і тут потрібно більше часу та зусиль, щоб здобувач-спортсмен І-го курсу у повній мірі оволодів мовленням, аудіюванням, читанням та письмом, тобто, щоб мова стала дійсно засобом спілкування.

Ключові слова: *аудіювання, методика, розвиток, педагогічний процес, комунікація, мовлення.*

Dakalenko Oleh, Kovalenko Kovalenko Nina. Intensification of teaching listening comprehension to first-year student-athletes at the initial stage. *The initial stage of foreign language acquisition is fairly considered the most challenging for first-year student-athletes. This is due to the fact that student-athletes, lacking the necessary lexical resources and the skills required to use them in speech, as well as due to the insufficient development of foreign-language speaking skills, are not yet able to use the language as an effective means of communication in the first year of study. In addition, mastering the language at this stage is complicated by significant difficulties caused by the interfering influence of the native language and the lack of extensive experience in learning a foreign language. This article attempts to demonstrate one of the possible ways to intensify the teaching of listening comprehension at the initial stage and to enhance the communicative orientation of this process. Therefore, it is necessary that the acquisition of basic listening skills be carried out purposefully from the first year of study. When the level of formation of these skills and abilities, as well as their range, becomes sufficient for expressing one's own thoughts and understanding those of others - naturally, within clearly defined boundaries defined by the curriculum for this stage – it is possible to speak of achieving a sufficient level of speech activity. In the conclusions, we identify the possibility of intensifying listening instruction through the formation of basic listening skills at the initial stage of developing the perceptual basis of listening comprehension. It is well known that purposeful and graded development of skills requires less time and effort from first-year student-athletes that spontaneous and integrated development, while yielding better results. Moreover, the implementation of this work at the initial stage should ensure a more balanced and consistent development of listening skills and help to prevent excessive time expenditure on overcoming difficulties associated with the insufficient formation of these skills at more advanced stages. The proposed approach to teaching listening comprehension at the initial stages should provide the pedagogical process with a stronger communicative orientation, since in this case the focus of instruction is shifted to speech exercises performed on the basis of coherent texts.*

Key words: *listening, comprehension, methodology, development, pedagogical process, communication, speech.*

Постановка проблеми. Початковий етап оволодіння іноземною мовою у вищій школі є найбільш складним для здобувачів-спортсменів І-го курсу. Справа в тому, що здобувачі-спортсмени, не володіючи необхідним мовним запасом та навичками використання його у мовленні, а також у силу певної несформованості мовленнєвих вмінь, ще не можуть користуватися мовою як певним засобом спілкування на І-му курсі. Окрім того, оволодіння мовою в цей період стикається з великими труднощами завдяки сильному інтерферуючому сприянню рідної мови та відсутності великого досвіду у вивчанні іноземної мови. Тому здобувач-спортсмен просувається вперед повільно і він змушений витрачати багато часу та сил на засвоєння мовного матеріалу, що може призвести до зниження інтересу до предмету. Тому особливо важливо на цьому етапі інтенсифікувати процес навчання, забезпечивши при цьому тим самим найшвидше досягнення такого рівня володіння мовою, який дозволив би використовувати його як засіб спілкування. Не менш